

«Վարպետ Տիգ»ը

Նիկոսիոյ «Անգլիական վարժարան»ը (English School), քանի մը մարզիչներ ուներ: Ֆութպոլի, պասքէթ պոլի, վոլէ պոլի, աթլէթիզմի եւ այլ մարզաձեւերու ինչպէս նաեւ մարզախաղերու կամ փորձերու ժամանակ վիրաւորուողներու համար մասնաւոր մասնագետ կիսաբժիշկ մը:

Բացի այս մարզիչներէն, կար նաեւ մարզականի ընդհանուր պատասխանատուն՝ Պրն. Մաւրոսը: Մելգոնեանն ալ իւրաքանչիւր մարզաձեւի համար ուներ իր մարզիչը: Ֆութպոլի մարզիչը՝ Պրն. Միսիրեանը, վոլէ պոլիւնը՝ Պրն. Տիգրանը, պասքէթպոլիւնը՝ Պրն. Տիգրան Միսիրեանը, աթլէթիզմիւնը՝ Վարպետ Տիգը, մարզահանդէսի պատասխանատուն՝ Միսիրեան Տիգրանը, տղոց մարզական վնասուածքներու դարմանողը՝ «Տիգ»ը: Տիգրան Միսիրեանը երիտասարդութեան շատ լաւ ֆութպոլիստ եղած է: Կ'ըսեն թէ ան Կիպրոսի լաւագոյն խաղողներէն մին էր: Շատ զօրաւոր «շուք» (հարուած) ուներ, շատ լաւ կը խաղցներ, եւ մանաւանդ՝ խելքով կը խաղար: Նիկոսիացիները կը վկայեն թէ Տիգրանը իւրաքանչիւր խաղին անպայման «կօլ» մը պէտք էր նշանակեր: Կիպրոսի մէջ ԶԲԸՄիութիւնը ֆութպոլի «Կայծակ» անունով խումբը ուներ որ տարի մը կամ երկուք, Կիպրոսի ախոյանութիւնը շահած էր: Տիգրանը քանի մը տարի «Կայծակ»էն խաղցած էր, քանի մը տարի ալ հայկական այլ խումբէ մը՝ «ԱՅՄԱ»յէն: Ան հիմնադիրներէն եղած է Նիկոսիոյ «Օմոնիա» ֆութպոլի ակումբին եւ առաջին խաղողներէն: Մինչեւ այսօր, Նիկոսիոյ «Օմոնիա» կեդրոնական ակումբին մէջ, հիմնադիրներու խմբանկարին մէջ կը տեսնենք Տիգրանին նկարը: Ան քանի մը տարի ալ խաղցած է կիպրական «Էպա» խումբէն: Կիպրոսի ֆութպոլի ախոյանութիւնները այս եւ երկու այլ խումբերուն միջեւ կը տարուբերուէին:

Կիրակի մը, ֆութպոլի խաղի ժամանակ, երբ Տիգրանը արդէն հակառակորդին մեծ քառակուսիին մէջ էր եւ «կօլ» առնելու հաւանականութիւնը՝ մեծ, հակառակորդ խումբէն յոյն խաղացող մը իրեն կը հայիոյէ եւ «պօխ արմէնի» (քաք հայ) կը պոռայ: Իր ազգային արժանապատուութիւնը վիրաւորուած՝ Տիգրանը գնդակը ձգած այդ յոյն լակոտին ետեւէն կը վազէ, անոր մօր, կնկան եւ քրոջ հասցէին մաքուր հայիոյանքներով : Յոյնը քիթէն բերնէն, կողերէն եւ կռնակէն պօքսի եւ կիցի քանի մը հարուածներ ուտելէն ետք, հիւանդանոց կը փոխադրուի կերած ծեծը «մարսելու»:

Անգամ մը, Մելգոնեանի հերթապահին սենեակէն, հեռաձայնով «Ինկլիշ Սքուլ»ի գլխաւոր մարզիչ Մավրոսին հետ վիճաբանած ժամանակ, Վարպետ Տիգը շատ ծանր կը խօսի եւ կը սպառնայ անոր: «Մավրոսը վախէն դէբ դեղին եղաւ» ըսաւ Վարպետ Տիգը: 1960-ական թուականներուն, Զամաշխարհային Առաջին Պատերազմէն մնացած հեռաձայնի տուփին մէջէն ան ինչպէ՞ս տեսաւ Մավրոսին դեղնիւր, մինչեւ այսօր ալ չհասկցանք ...

Քանի որ այս յօդուածաշարքիս «Մարզական Կեանք»ին մէջ Մելգոնեանի մարզական կեանքին մասին մանրամասնօրէն գրած եմ, մարզիչ Տիգրան Միսիրեանի նուիրուած այս յօդուածովս պիտի գրեմ իրմէ մէկ-երկու մանրապատումներ միայն:

Վարպետ Տիգր (այսպես կը սիրեինք կոչել զինք) էր նաեւ պատանիներու սիրային հարցերու խորհրդատու-հոգեբանը: «Տէրտ» ունեցողը իրեն կ'երթար, ցաւերը կը պատմեր (ընդհանրապես մերժուած սիրոյ պատմութիւններ, եւ Մելգոնեանի մէջ միշտ «սիրտէն զարնուած» մը կ'ըլլար): Վարպետը միշտ «շատ կարեւորութիւն մի տար, քեզի համար հարիւրներով աղջիկներ շուրջը պիտի դառնան վաղը» ըսելով կը մխիթարէր հէ՛գ տղուն:

Մեզ միշտ կը քաջալերէր կանանչ ծիթապտուղ ուտել: «Եօթը (7) հատ կանանչ ծիթապտուղը մէկ հաւկիթի սնունդ ունի» կ'ըսէր: Կարեւոր չէ թէ այս տեսութիւնը գիտականօրէն հաստատուած է թէ ոչ, կարեւորը մեզի առատ կանանչ ծիթապտուղ ուտել կու տար:

Տիգրան Միսիրեանը, բացի բնածին, ինքնուս մարզիչ եւ շատ լաւ ֆութպոլիստ ըլլալէն, մարզական ոչ մէկ դպրոց յաճախած էր: Անյագ ընթերցող էր մարզական գիրքերու: Իր կազմակերպած մարզահանդէսները կղզիին միակն էին: Ամէն տարի մարզահանդէս պէտք էր ունենայինք:

1964-ին, մարզահանդէսի յաջորդ օրը ան Գերմանիա պիտի մեկնէր վեց ամիսով մասնակցելու մարզական «վերապատրաստման» դասընթացներու: Մարզահանդէսէն մէկ օր առաջ դաշտերը գծուած էին, վազքի գիծերը քաշուած, չափական կամ շուէտական մարզանքներու քառակուսի գիծերը կոկիկ մը գծուած: Մարզահանդէսի առտուն, կարծեմ Մայիսի երկրորդ Շաբաթ օրը, Կիպրոսի մէջ հարիւր տարին մէկ պատահող տեղատարափ անձրեւ մըն է որ եկաւ: Ժամը 10:00-ի ատենները երբ անձրեւը կեցաւ, շատ գէշ տրամադրութիւններով տղաքս դաշտ գացինք եւ տեսանք որ կիրով քաշուած բոլոր գիծերը արուած էին եւ դաշտին մէջ, տեղ տեղ փոքր ակազաններ կազմուած էին (լողալու մրցում չունէինք): Վարպետ Տիգր եկաւ, շատ նեղուած: Չէինք կրնար մարզահանդէսը յետաձգել, քանի որ ան յաջորդ օրը Գերմանիա պիտի մեկնէր: Եթէ բնական տրամաբանութիւնը ունեցող մարդիկ ըլլայինք, պէտք էր մարզահանդէսը յետաձգէինք: Բայց քանի որ մենք մելգոնեանցի էինք մեր մարզիչն ալ Մելգոնեանցի էր, ուրեմն «բնական տրամաբանութիւն» չունէինք: Բնականաբար բնութեան ուղղուած քանի մը տասնեակ շատ մաքուր հայիոյանքներ՝ դէպի երկինք շարտեցինք եւ յիշեցինք որ բնութիւնն ու Աստուած միշտ հայերու դէմ եղած է: Վկայ՝ 1915-ը:

Մինչ Վարպետ Տիգին հետ շատ անտրամադիր դաշտը կը դիտէինք, աշակերտներէն Մարտիրոս Պուլտուզեանը (այժմ Լոս Անճելըսի մէջ շատ յաջող ճարտարապետ), դաշտ գծելու գործիքը առած սկսաւ դաշտը նորէն գծել: Ամէնքս հիացանք այս տղուն կամքին վրայ: Երբ մեր քովը հասաւ, «պարոն, ըսաւ, ես մինչեւ ժամը երեք այս դաշտը կը գծեմ, կը վերջացնեմ»: Մենք ալ մեր մարզիչին դառնալով ըսինք որ «եթէ անձրեւ ալ գայ, ձիւն ալ գայ, երկինքէն կրակ ալ տեղայ, մենք մեր մարզահանդէսը պիտի ունենանք»:

Տնօրէն Պրն. Ասատուր Պետեանը եկաւ եւ ան ալ շատ անտրամադիր էր, բայց երբ

տեսաւ որ Մարտիրոսը արդէն իսկ սկսած է դաշտը գծել, դիմքին վրայ ժպիտ մը ուրուագծուեցաւ: Տղաքս սկսանք աւագներով լիճերը «չորցնել»: Բնութիւնը եթէ մեզի դէմ էր, մենք ալ բնութեան դէմ պիտի պայքարէինք: Կը բաւեր որքան Բնութիւնը միշտ մեր գլխուն փորձանք բերեր: Ժամը երեքին, վագքի գիծերը քաշուած էին եւ Մարտիրոսը սկսած էր մարզահանդէսի քառակուսիները գծելու: Մինչ մենք բնութեան դէմ յաղթական կը տողանցէինք, Մարտիրոսը գրտիներէն մէջ, կիրի փոշիէն ճեփ-ճերմակ դէմքով եւ մագերով, քառակուսիները կը գծեր: 1964-ին, իմ տարիներուն գոնէ, ամենախանդավառ մարզահանդէսը ունեցանք:

Երբ Վարպետ Տիգր Գերմանիայէն վերադարձաւ, 1964-1965 տարեշրջանին շատ փառաւոր մարզահանդէս մը ունեցանք:

Հայաստանէն 1972-ին մարզիչ մը Մելգոնեան եկաւ, «Սփիւռքահայութեան Հետ Մշակութային Կապէ Կոմիտէ»-ութենէն ղրկուած: Չեմ գիտեր Հայաստանի ո՞ր մարզական «ինստիտուտ»-ին մէջ ի՞նչ ուսանած էր, բայց յաջողեցաւ ... երկու տարիէն Մելգոնեանի մարզական կեանքը փճացնել: Հոգաբարձութիւնն ալ, «իքոնոմութիւն» ընելու համար Վարպետ Տիգրին պաշտօնէն ազատեց ... : Բնականաբար Տիգրան Միսիրեանը դատ բացաւ Հաստատութեան դէմ, շահեցաւ, եւ դատաւորին որոշումով, ամբողջ տարեկան վճարումը ստացաւ: Դատէն ետք, դատարանի աստիճաններուն վրայ, Հոգաբարձութեան ատենապետը ՝ «Տիգրան, հաւնեցա՞ր ըրածդ, Մելգոնեանին նիւթական վնաս հասցուցիր» ըսած է ... Դժբախտաբար, նման պարագաներուն, հոգաբարձուները գերծ են նիւթական հատուցում վճարելէ: Վնասողը Հաստատութիւնը եւ աշակերտութիւնը եղաւ: Այդ տարին, 1975-1976 կրթաշրջանին, մարզահանդէս չունեցանք: Քանի մը տարի ետք, ուրիշ երկու մարզիչներ Մելգոնեան ղրկուեցան: Այս մարդիկը «մարզահանդէս» ի՞նչ ըսել է, չէին գիտեր: Կը կարծէի որ Սովետական Հայաստանի մէջ ասոնք «մարզահանդէս» եւ «տողանցք» պատրաստելու մասնագետներ են: Չաւակներուս եւ թռչներուս վրայ կ'երդնում որ աշակերտները մարզահանդէսի տողանցքի համար շարելն անգամ չէին գիտեր: Մե՛ դք:

Պրն. Տիգրան Միսիրեանի մեկնումէն ետք, Մելգոնեանի մարզական կեանքը փճացաւ, մինչեւ որ Վարպետ Տիգր Մելգոնեանցի աշակերտներէն Լեւոն Գազանճեանը Հաստատութեան մարզիչի պաշտօնին կոչուելով, մասամբ դարմանեց բացուած մեծ վերքը:

Քանի մը իմաստակներու պատճառով, հարիւրաւոր աշակերտներ կը տուժեն: Իսկ հոգաբարձուները՝ ... Չիսօսիմ:

Լոս Անճելըս, 2016
Վարդգէս Գուրուեան